
Kristin Van der Wee & Edward De Maesschalk, *Vlaanderen ontmoet Nederland. Geschiedenis van de Orde van den Prince*, Tiel, Lannoo, 2005, 480 pp., ill., ISBN 90 209 6288 4.

Op 2 november 1955 besloot de Kortrijkse jurist Guido Van Gheluwe tot de oprichting van een besloten organisatie om een “*Nederlands gerichte en gezinde aristocratie in Vlaanderen te vormen*”. Deze organisatie zou tot op zekere hoogte de nog altijd sterke Franstalige elite in Vlaanderen moeten vervangen. Weldra kreeg zij de naam Orde van den Prince. Zij draagt haar idealen uit, vanuit een bepaalde levensstijl en ideologie, bepaald door de begrippen *amicitia* en *tolerantia*. Dit uitdragen dient op persoonlijke titel te gebeuren. De orde neemt naar buiten toe geen standpunten in en is ook niet opgezet als ‘serviceclub’.

De start verliep traag. De katholieke clerus in Vlaanderen keek wat wantrouwend naar een vereniging die het begrip *tolerantia* uitdroeg en Belgische politieke kringen meenden in de orde gevaarlijke Groot-Nederlandse tendensen te bespeuren. Ook het wat romantische, blauwvoetachtige ritueel en taalgebruik riepen binnen en buiten de orde kritiek op.

De geschiedenis van de eerste halve eeuw van de orde is nu beschreven door twee historici, beiden lid van de orde: Kristin Van der Wee, die al eerder over de orde publiceerde, beschrijft de periode 1955-1990 en Edward De Maesschalk neemt de jaren 1990-2005 voor zijn rekening.

Beide auteurs hebben een openhartige geschiedenis geschreven. Het is geen hagiografie geworden. De *ups* en *downs* van de orde komen uitvoerig aan bod. Zo verliep de groei van de orde in Vlaanderen zelf, maar ook over de grenzen heen, in Nederland, niet zonder horten en stoten. De eerste afdeling in Nederland, in Eindhoven, kwam in 1969 tot stand. De uitbreiding zelf riep organisatorische en bestuurlijke problemen op en dwong ook tot een meer democratische en efficiënte verenigingsstructuur, maar dat ging niet zonder soms heftige discussies. Discussies waren er ook over de uitbreiding van de orde naar Zuid-Afrika. Het apartheidsregime aldaar maakte de creatie van afdelingen tot rond 1990 onmogelijk, maar dat was in Nederland en Vlaanderen niet voor ieder lid en elke afdeling direct aanvaardbaar. Trouwens de stichting van afdelingen elders in de wereld, zoals in Suriname, Midden-Afrika, Indonesië en in Oost-Europa verliep en verloopt vaak moeizaam. Er zijn problemen over de geldelijke bijdragen en een haast onoverkomelijke moeilijkheid is het verlies van leden door verhuizingen. Een ander punt was de toelating van vrouwelijke leden. Zij kregen na ampele discussie vanaf 1981 toegang en maakten rond 2003 ongeveer 16% van de 3000 leden uit. In 1993 werd Annie Fleerackers-Ruys de eerste vrouwelijke president van de orde.

Hoewel de orde uitdrukkelijk geen serviceclub wenste te zijn, gebeurde dat toch via haar steun aan de leerstoelen Nederlands in het buitenland. Op zich was deze steun niet zonder betekenis, maar het leverde binnen de orde stevige meningsverschillen op over de financiële gevolgen (hogere contributie van de leden) en de effectiviteit van het werk. Uiteindelijk is deze steun verminderd, ondanks successen in Frans-Vlaanderen en vaak goede contacten tussen afdelingen en leerstoelen in het buitenland.

Naast het verweer tegen kritiek van buiten (elitair, associaties met het collaboratiever-

leden van Vlaanderen, dat dan vaak gemakshalve maar op heel Vlaanderen betrokken werd, Groot-Nederlandse verlangens), dient de orde ook alert te zijn voor interne kritiek. Er waren geregeld debatten over de mate waarin de orde moest samenwerken met gelijkgezinde taal- en cultuur bevorderende organisaties zoals het Algemeen-Nederlands Verbond en de Marnixring en het Komitee Frans-Vlaanderen. De controverses ontstaan over de mate waarin de orde zich moet engageren. De 'doeners' in de orde willen wel naar buiten treden en manifesten uit naam van de orde ondertekenen, de 'zijnders' wensen niet verder te gaan dan een in stilte op persoonlijke titel te handelen. Dat laatste standpunt huldigt de orde nog steeds.

In het laatste hoofdstuk krijgt de lezer een goed inzicht in het interne leven van de orde. Wat gebeurt er tijdens de afdelingsbijeenkomsten (de kernen van de orde), op de gewestelijke vergaderingen en op de jaarlijkse algemene ledenvergadering? In de veelal stijlvolle en min of meer feestelijke bijeenkomsten staat toch de informatie centraal. Dit gebeurt zeker in de bijeenkomsten van de afdelingen. De voordrachten gaan over een breed scala van onderwerpen. Taal en cultuur gooien er hoge ogen, maar het valt op dat in de jaren 1990 maatschappelijke vraagstukken meer en meer op de agenda komen.

Het laatste hoofdstuk geeft ook meer inzicht in de opbouw van het ledenbestand. De orde heeft in 2003 in Vlaanderen 54 afdelingen, in Nederland 26 en elders 12. Van de ruim 3000 leden is ruim 30% medicus of jurist, 20% komt uit de sector handel en nijverheid, terwijl onderwijs en cultuur ruim 20% van de leden leveren.

De orde ontleent haar belang aan de wijze waarop de leden in hun dagelijkse werkkring en in hun 'netwerken' de bevordering van de Nederlandse taal en cultuur uitdragen. Uitgaande van de vele namen in dit boek, gekoppeld aan de bijbehorende functies, is het be-

lang van de orde niet te onderschatten. Duidelijk meetbaar is het effect echter niet.

De auteurs hebben hun studie gebaseerd op een zeer uitvoerig onderzoek in de archieven van de orde en zij geven ook lijsten met de namen van de landelijke en gewestelijke bestuursleden. Een comparatief element ontbreekt in hun studie. Vergelijking met organisaties met vergelijkbare doelen, zoals het ANV ontbreken, evenals bijvoorbeeld een vergelijking met de vrijmetselarij. Maar dat betekent niet dat dit gedenkboek niet veel interessante en verhelderende gegevens biedt over een weinig bekend onderdeel van de Vlaamse en Nederlandse taal- en cultuurpolitiek.

[Pieter van Hees]